

9. Sahirova A. Y. Osobennosti polytycheskoj elyty v Ukraine [Jelektronnyj resurs] / A. Y. Sahirova. – Rezhym dostupa: http://www.rusnauka.com/9_KPSN_2011/Politologia/4_83735.doc.htm.

10. Kamenchuk T. O. Politychna kompetentnist derzhavnoyi vlady v systemi upravlinnya [Tekst]: dys. ... kand. politychnyx nauk: spec. 23.00.02 – «Politychni instytuty ta procesy» / Kamenchuk Tetyana Olehivna; Pivdenoukrayinskyj derzh. ped. un–t im. K. D. Ushynskoho. – Odesa, 2006. – 205 s.

11. Dehtyarev A. A. Prinyatie politicheskikh reshenij [Tekst] / A. A. Dehtyarev. – M.: KD Universytet, 2004. – 416 s.

12. Vejrl H. Matematicheskoe myshlenie [Tekst]: monohrafiya / H. Vejrl. – M.: Nauka, 1989. – 400 s.

13. Horbatenko V. P., Butovska I. O. Politychne prohnozuvannya [Tekst]: navch. posibnyk / V. P. Horbatenko, I. O. Butovska. – K.: MAUP, 2005. – 152 s.

Axelrod R. B., PhD Seeker of the Political Sciences Chair, National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kyiv), valkorney@mail.ru

Conflict culture of the managerial elite as a factor of competent decision-making process

The article analyzes of essence of conflict culture of modern managerial elite in the context of competent political decision-making. The article substantiates that conflict culture is the most important component of the professional activity of the managerial elite, is an integrative characteristic which reflects its ability of transformational activity in the conflict political environment. The attention is paid to the fact that the competent decision-making process should be studied together with the existence of the conflict competence and conflict culture of the managerial elite representatives.

Keywords: conflict culture, political competence, conflict competence, political decision.

Аксельрод Р. Б., соискатель кафедры политических наук, Национальный педагогический университет им. Н. П. Драгоманова (Украина, Киев), valkorney@mail.ru

Конфликтологическая культура управленческой элиты как фактор компетентного принятия политических решений

Проанализированы суть и значение конфликтологической культуры современной управленческой элиты в контексте компетентного принятия политических решений. Обосновано, что конфликтологическая культура – важнейшая составляющая профессиональной деятельности управленческой элиты, является интегрированной характеристикой, отражает ее способность к преобразовательной деятельности в конфликтогенной политической среде. Акцентировано внимание на том, что процесс принятия компетентных решений следует рассматривать в комплексе с наличием конфликтологической компетентности и конфликтологической культуры представителей управленческой элиты.

Ключевые слова: конфликтологическая культура, политическая компетентность, конфликтологическая компетентность, политическое решение.

* * *

УДК 323.17

Далевська Т. П., асистент кафедри суспільних наук, Університет економіки та права «КРОК» (Україна, Київ), Daliavska-T@yandex.ua

ПОЛІТИКО–ПРАВОВА КОЛІЗІЯ ЯК ПІДСТАВА ДЛЯ ВИЗНАННЯ/НЕВИЗНАННЯ НОВИХ ДЕРЖАВ/ ДЕРЖАВОПОДІБНИХ УТВОРЕНЬ

Аналізується одна з основних підстав для визнання/невизнання нових держав/державоподібних утворень, а саме політико–правова колізія принципу територіальної цілісності та права самовизначення народів. Доводиться, що неоднозначність тлумачення даного принципу та права тривалий час слугує «лазіркою», з допомогою якої народжуються, а згодом визнаються/невизнаються нові держави/державоподібні утворення.

Ключові слова: принцип територіальної цілісності, право самовизначення народів, невизнані держави/державоподібні утворення, політико–правова колізія, міжнародне визнання/невизнання.

Досліджуючи причини визнання/невизнання нових держав/державоподібних утворень, переважна частина науковців та дослідників зіткнулась з низкою суперечливих

чинників. Серед них одним з найголовніших чинників слід зазначити колізію принципу територіальної цілісності держав та права самовизначення народів. Є підстави вважати, що залежно від тієї чи іншої регіональної ситуації та власних інтересів провідні держави світу (США, РФ та ін.) характеризують конфігурацію і дії базового міжнародного принципу та права згідно тактики «подвійних стандартів».

Дослідженням таких політико–правових колізій займаються, як західні, так і вітчизняні вчені з політичних та правових наук. Особливої уваги варті праці, присвячені праву самовизначення народів західних авторів, таких як: Г. Ганнум, К. Борген, Р. Емерсон, Д. Крауфорд, М. Померанс, А. Піро Суредра, К. Рупелінг. У працях західних дослідників тема колізії принципу територіальної цілісності зустрічається дещо рідше на відмінну від російських вчених, які приділяють особливу увагу даному питанню. Серед них: А. Буханова, М. Ільїн, В. Казимиров, Д. Ніколаєв, А. Осипова та інші. На думку дисертанта, таку зацікавленість російських вчених у дослідженні питання територіальної цілісності та самовизначення можна пояснити значною кількістю етносів, що населяють Російську Федерацію та їх правом на самовизначення. Вітчизняні вчені досліджують дану тематику значно менше і це переважно теоретики права: О. Кресін, О. Курінний, А. Мельник та ін.

Звідси, метою статті є аналіз принципу територіальної цілісності та права самовизначення народів, колізія навколо яких слугує однією із причин визнання/невизнання нових держав/державоподібних утворень. Виходячи з цього, буде доцільним проаналізувати, перш за все, принцип територіальної цілісності та право самовизначення народів, оскільки саме вони прямо чи опосередковано зумовлюють і впливають на визнання/невизнання нових держав/державоподібних утворень.

Як відомо, принцип територіальної цілісності держав був вперше затверджений в Статуті ООН 1945 року. У процесі аналізу документів щодо принципу територіальної цілісності держав автором даної статті було виявлено деяку невідповідність між його формулюваннями в українському та англійському текстах Статуту ООН. Так, згідно із пунктом 4 статті 2 Статуту ООН (український варіант), «всі члени ООН утримуються у своїх міжнародних відносинах від загрози силою або її застосування як проти територіальної недоторканності або політичної незалежності будь-якої держави, так і яким-небудь іншим чином, несумісним з Цілями Об'єднаних Націй» [5]. Тут йдеться про «територіальну недоторканність» держави. В англійському ж варіанті: «All Members shall refrain in their international relations from the threat or use of force against the territorial integrity or political independence of any state, or in any other manner inconsistent with the Purposes of the United Nations» [6]. Відповідно тут мається на увазі вже «територіальна цілісність» («territorial integrity») держави. Отже, застосування понять «принцип територіальної недоторканності» або «принцип непорушності кордонів» певною мірою, видається, не зовсім коректне.

Принцип територіальної цілісності знайшов своє відображення і в Декларації про принципи міжнародного права 1970 р. [1]. Проте, більш детально даний принцип сформульований в Заключному акті НБСЄ 1975 р. У цьому документі, зокрема, зазначено, що «держави–

учасники будуть поважати територіальну цілісність кожної з держав-учасників; відповідно до цього вони будуть утримуватися від будь-яких дій, несумісних з цілями і принципами Статуту Організації Об'єднаних Націй, проти територіальної цілісності...» [2]. Отже, тут йдеться, перш за все, про збереження територіальної цілісності держави та неприпустимість силового втручання ззовні.

Щодо ідеї самовизначення, то вона з'явилась дещо раніше ніж принцип територіальної цілісності і була закріплена ще в Декларації незалежності США. А термін «самовизначення націй» вперше був проголошений в 1878 році на Берлінському конгресі, який був скликаний для підбиття підсумків Російсько-турецької війни. Згодом, ідея самовизначення було проголошена, як можлива норма післявоєнного устрою, висунута країнами Антанти та США ще наприкінці Першої світової війни. Як відомо, тоді і в ході наступних мирних переговорів президент США В. Вільсон активно виступав як прихильник самовизначення. Зокрема, він висував ідею внутрішнього самовизначення, тобто право народу здійснювати політичний, економічний, соціальний та культурний розвиток в рамках існуючої держави. Американський президент пропонував також ідею зовнішнього самовизначення, згідно якого народ мав право обирати форму суверенітету. У так званих «14 пунктах Вільсона», зокрема, зазначалось, що основним суб'єктом влади виступає народ, який має право на самовизначення. Проте, він не стверджував, що відокремлюватися повинні всі народи. В. Вільсон, на наш погляд, слухно закликав лише до більшої автономії етнонаціональних меншин та кращої якості державного управління, вважаючи, що формування нової держави можливе і доцільне лише в крайньому випадку [8].

У 1945 р. ідея самовизначення була проголошена в Статуті ООН, але тут вона не стала «правом», а тільки «принципом». Проте, в різних міжнародно-правових документах зазвичай зустрічаються дві основні версії терміну стосовно ідеї самовизначення, а саме: 1) право або 2) принцип. Доречним буде пояснити, що принцип самовизначення в 1955 році на X сесії ГА ООН було вирішено включити до Пакту про права людини. Таким чином, з 1955 року з'явилось «право самовизначення народів», яке вважається на порядок вищим за «принцип» і тому видається вірним використання саме терміну «право» у контексті питання народження нових держав.

Справедливим буде також наголосити, що в Статуті ООН право на самовизначення закріплено саме за народами, а не за націями: «*To develop friendly relations among nations based on respect for the principle of equal rights and self-determination of peoples...*» [6]. В українському варіанті: «*Розвивати дружні відносини між націями на основі поваги принципу рівноправності і самовизначення народів, а також вживати інших відповідних заходів для зміцнення загального миру...*» [5]. Отже, в контексті феномену невизнаних держав використання словосполучення «принцип націй на самовизначення» не зовсім коректне. Більш коректним, на наш погляд, видається – «право самовизначення народів».

Варто зазначити, що право самовизначення народів отримало визнання в процесі розпаду колоніальної системи спочатку у вже згаданому Статуті ООН 1945 р. (ст.1, п.2) [5], а потім у Декларації про надання незалежності колоніальним країнам і народам 1960 р.

(ст.2), у Декларації про виховання народів в дусі миру 1978 р. (ст.5) і в наступних міжнародних пактах і деклараціях ООН. Слід також наголосити, що ні в Статуті ООН, ні в Заключному акті Організації з Безпеки та Співробітництва в Європі (ОБСЄ) 1975 року [2], ні в інших документах, не розкривається сутність поняття «народ», за яким це право закріплюється. Окрім того, як зазначав британський дослідник П. Тхорнберрі, який критично ставився до права на самовизначення: «це безглуздо надавати право народу вирішувати свою долю і не визначати яким має бути цей «народ» [10, с. 28]. Мається на увазі, що відсутність уніфікованої дефініції поняття «народ» призводить до неоднозначних тлумачень права самовизначення і до нової хвилі референдумів щодо самовизначення.

Доцільним буде зазначити, ще один суперечливий факт: 4 жовтня 2011 р. на засіданні Парламентської Асамблеї Ради Європи (ПАРЄ) в Страсбурзі була прийнята резолюція №1832 згідно з якою «право етнічних меншин на самовизначення ... не передбачає автоматичного права на відділення [і] в першу чергу має бути реалізовано методом захисту прав меншин, як це визначено у Рамковій конвенції Ради Європи про захист національних меншин та в резолюції Асамблеї №1334 (2003) про позитивний досвід автономних регіонів як стимулу для вирішення конфліктів у Європі» [4]. У такий спосіб міжнародна спільнота нібито намагається врегулювати давні суперечності між зазначеним правом та принципом, проте, 2014 року нова хвиля референдумів щодо самовизначення показала неефективність такого роду резолюцій.

У контексті дослідження причин визнання/невизнання нових держав/державоподібних утворень, найбільший інтерес, становлять дещо дискусійні, але досить конструктивні підходи деяких вчених. Зокрема, одна група західних та вітчизняних вчених підтверджує наявність колізії між принципом територіальної цілісності та правом самовизначення народів, яка може слугувати причиною до визнання/невизнання нових держав/державоподібних утворень. Інша група вчених засвідчує, що суперечностей між даним принципом і правом немає. Так, наприклад, досить оригінальним є твердження російського дослідника С. В. Чешко, який зазначає, що «по-перше, не існує доказів того, що право самовизначення народів можна віднести до числа базових прав людини; по-друге, відсутні чіткі та однозначні міжнародно-правові норми, які б розтлумачували та реалізовували таке право; по-третє, немає чітких критеріїв, які б визначали суб'єктів, які мають право на етнополітичне самовизначення; по-четверте, немає безперечних, з точки зору демократичних принципів, процедур здійснення цього права; по-п'яте, немає способів спільних етнічних самовизначень з іншими правовими нормами, які б забезпечували підтримку політичної світової безпеки та інтереси інших етносів. Замість того, щоб починати все нові й марні спроби реалізувати право самовизначення народів на практиці, є, ймовірно, сенс задуматися, чи не є сам цей принцип помилковим» [3, с. 24]. Такої ж думки і британські дослідники Д. Муркенс та П. Джонс, які вважають, що право самовизначення народів не дає права на відокремлення [9, с. 10].

Протилежної думки, натомість, дотримується британський вчений Дж. Крауфорд, який вважає, що згідно права самовизначення народів група людей має право на відокремлення від «батьківської» держави [7, с. 87]. Окрім того, деякі науковці та експерти з міжнародного

права наголошують, що наявність колізії між принципом територіальної цілісності та правом самовизначення слугує «лазейкою» для визнання/невизнання новоствореної держави/державоподібного утворення.

Отже, можна припускати, що міжнародна спільнота, проголошуючи недостатньо чіткі, неоднозначні, непослідовні, а часом і суперечливі декларації та резолюції, поглиблює невирішеність питань стосовно колізії принципу територіальної цілісності держав та права самовизначення народів, ускладнюючи тим самим розв'язання проблем, пов'язаних з визначенням подальшої долі нових держав/державоподібних утворень, зокрема їх визнання/невизнання. На думку автора даної статті, оскільки право самовизначення передбачає дві стадії – внутрішню і зовнішню, то швидкий, необґрунтований стрибок до незалежності видається нелегітимним, якщо йому не передує складний і тривалий шлях народу щодо забезпечення реалізації своїх прав всередині держави.

Проведене нами дослідження дає підстави для висновку про те, що колізія принципу територіальної цілісності та права самовизначення народів стала, на жаль, свого роду геополітичними «терезами», які можуть бути схилені в бік забезпечення інтересів певної держави/держав. А це, на нашу думку, є наслідком деяких досить суперечливих, а часом і конфронтаційних резолюцій та декларацій, що були прийняті міжнародним співтовариством.

Список використаних джерел

1. Декларация о принципах международного права, касающихся дружественных отношений и сотрудничества между государствами в соответствии с Уставом ООН [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1167215&subID=100060287,100062#text>
2. Декларация по безопасности и сотрудничеству в Европе. Заключительный акт. Хельсинки, 1975 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.osce.org/ru/mc/39505?download=true>
3. Дівак В. В. Сепаратизм як феномен сучасної політики. Політичні та правові аспекти / В. В. Дівак. – К.: Логос, 2010. – 224 с.
4. Национальный суверенитет и государственность в современном международном праве Резолюция 1832 (2011) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.coe.int/t/parliamentary_assembly/Brussian_documents2_rus.asp
5. Статут ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf
6. Charter of the United Nations [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/en/documents/charter/chapter1.shtml>
7. Crawford J. The Creation of States in International Law / J. Crawford. – Oxford: Oxford University Press, 2007. – 944 p.
8. Manela E. The Wilsonian Moment: Self-Determination and the International Origins of Anticolonial Nationalism (Oxford Studies in International History) / E. Manela. – Oxford: Oxford University Press, 2009. – 352 p.
9. Murkens J. Scottish Independence: A practical guide / J. Murkens, P. Jons. – Edinburgh: Edinburgh University Press, 2002. – 336 p.
10. Thornberry P. International Law and the Rights of Minorities / P. Thornberry. – Oxford: Clarendon Press, 1991. – 350 p.

References

1. Deklaratsyya o printsypakh mezhdunarodnoho prava, kasayushchykhysya druzhestvennykh otnosheniy u sotrudnychestva mezhdru hosudarstvamy v sootvetstvii s Ustavom OON [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupa: <http://law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1167215&subID=100060287,100062#text>
2. Deklaratsyya po bezopasnosti i sotrudnychestvu v Evrope. Zaklyuchitel'nyi akt. Khel'synky, 1975 h. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupa: <http://www.osce.org/ru/mc/39505?download=true>
3. Divak V. V. Separatyzm yak fenomen suchasnoyi polityky. Politychni ta pravovi aspekty / V. V. Divak. – K.: Lohos, 2010. – 224 s.
4. Natsyonal'nyi suverenitet u hosudarstvennost' v sovremennom mezhdunarodnom prave Rezolyutsyya 1832 (2011) [Elektronnyi resurs].

– Rezhym dostupa: http://www.coe.int/t/parliamentary_assembly/Brussian_documents2_rus.asp

5. Statut OON [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf

6. Charter of the United Nations [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.un.org/en/documents/charter/chapter1.shtml>

7. Crawford J. The Creation of States in International Law / J. Crawford. – Oxford: Oxford University Press, 2007. – 944 p.

8. Manela E. The Wilsonian Moment: Self-Determination and the International Origins of Anticolonial Nationalism (Oxford Studies in International History) / E. Manela. – Oxford: Oxford University Press, 2009. – 352 p.

9. Murkens J. Scottish Independence: A practical guide / J. Murkens, P. Jons. – Edinburgh: Edinburgh University Press, 2002. – 336 p.

10. Thornberry P. International Law and the Rights of Minorities / P. Thornberry. – Oxford: Clarendon Press, 1991. – 350 p.

Daliavska T. P., assistance of Social Sciences Department of University Economics and Law «KROK» (Ukraine, Kyiv), Daliavska-T@yandex.ua

Policy and Legal collision as basis for recognition/nonrecognition of new states/state-like entities

This article is devoted to the one of main reasons for recognition/nonrecognition of new states/state-like entities, namely political and legal collision of the territorial integrity principle and the self-determination of people's right. The interpretation ambiguity of the principle territorial integrity and the right of self-determination is «loophole» through which new state/states like entities born and then recognized/unrecognized long term.

Keywords: *the principle of territorial integrity, the right of self-determination of peoples, unrecognized state/state-like entities, policy and legal collision, international recognition*

Далиавская Т. П., ассистент кафедры общественных наук, Университет экономики и права «КРОК» (Украина, Киев), Daliavska-T@yandex.ua

Политико-правовая коллизия как причина для признания/непризнания новых государств/государствоподобных образований

Анализируется один из основных аргументов для признания/непризнания новых государств/государствоподобных образований, а именно политико-правовая коллизия принципа территориальной целостности и права на самоопределение народов. Доказывается, что неоднозначность толкования данного принципа и данного права длительное время служит «лазейкой», с помощью которой рождаются, а затем признаются/непризнаются новые государства/государствоподобные образования.

Ключевые слова: *принцип территориальной целостности, право на самоопределение народов, непризнанные государства/государствоподобные образования, политико-правовая коллизия, международное признание/непризнание.*

* * *

УДК 327.2

Каміль Сигідус,
Університет Вармінсько-Мазурський в Ольштині
(Польща), som_org@ukr.net

УКРАЇНЬСЬКА КРИЗА В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІ ЗІТКНЕННЯ ЦИВІЛІЗАЦІЇ САМУЕЛЯ Ф. ХАНТІНГТОНА

Метою статті є аналіз концепції зіткнення цивілізацій з точки зору ситуації в Україні у період між 2013 та 2015 роками, а також спробою верифікації парадигми для її подальшого застосування.

Методологічна база дослідження ґрунтується на принципі об'єктивності та цілісності. В роботі застосовано: метод історизму, діалектичний метод; метод системного аналізу; порівняльний метод.

Зіткнення цивілізацій Самуеля Хантінгтона – одна з найпопулярніших парадигм, яка пояснює міжнародні відносини у період пост холодної війни. В теорії ідеться, що після декількох десятиріч існування біполярного світового порядку, в якому велася конкуренція двох ідеологічно відмінних між собою наддержав – США та Радянського союзу, ми є свідками міжцивілізаційного конфлікту, спричиненого культурними, релігійними та етнічними відмінностями. Поойі на порозі XXI ст. здавалося б могли підтвердити більшість тез Хантінгтона, однак глибока криза, в якій опинилася українська держава в 2013 році після Євромайдану, становить для антагоністів цієї теорії чіткий доказ хибності його припущень.

Ключові слова: *криза, цивілізації, зіткнення цивілізацій, міжнародні відносини, Україна*